

Skraćeni sadržaj

Predgovor autora	III
1. Uvod	1
2. Privremene i trajne računovodstvene manipulacije	3
3. Teorijski pristup definiranju osnovnih tipova lažiranja u financijskim izvještajima	4
4. Osnovna shema velikih računovodstveno-financijskih prijevara	8
5. Sustavna istraživanja prijevara i lažiranja financijskih izvještaja kod nas i u svijetu	10
6. Različiti načini i smjerovi varanja u privatnoj i javnoj tvrtki: prikaz slučaja prijevare i lažiranja financijskih izvještaja u tvrtki „Crazy Eddie” (1971. – 2012.)	13
7. Analiza prakse najpoznatijih lažiranja u financijskim izvještajima tvrtki (korporacija) čije dionice kotiraju ili su kotirale na tržištu kapitala	38
8. Lažiranje financijskih izvještaja i prijevare u malim i velikim privatnim poduzećima i dioničkim društvima čije dionice ne kotiraju na tržištu kapitala	297
9. Prijevare ulagača primjenom Ponzijeve sheme	313
10. Prijevare u bankama i drugim financijskim institucijama	409

11. Pronevjere novca od strane zaposlenika i rukovoditelja u tvrtkama	439
12. Vanjski upozoravajući znakovi za forenzičare i analitičare da su financijski izvještaji možda lažirani	451
13. Unutarnji upozoravajući znakovi i izravna detekcija manipulacija	507
14. Metode izravne detekcije manipulacija u financijskim izvještajima	514
15. Slučaj „Agrokor“ (Hrvatska, 2017.)	649
16. Zaključak	654
17. Literatura.....	655

Sadržaj

Predgovor autora	III
1. Uvod	1
2. Privremene i trajne računovodstvene manipulacije	3
3. Teorijski pristup definiranju osnovnih tipova lažiranja u financijskim izvještajima	4
3.1. Upravljanje zaradom.....	5
3.2. Agresivno računovodstvo	5
3.3. Izgladivanje dobiti i prihoda.....	7
3.4. Manipulacije i lažiranje financijskih izvještaja mrežom prijave	8
4. Osnovna shema velikih računovodstveno-financijskih prijevара	8
5. Sustavna istraživanja prijeverа i lažiranja financijskih izvještaja kod nas i u svijetu	10
6. Različiti načini i smjerovi varanja u privatnoj i javnoj tvrtki: prikaz slučaja prijeverа i lažiranja financijskih izvještaja u tvrtki „Crazy Eddie” (1971. – 2012.)	13
7. Analiza prakse najpoznatijih lažiranja u financijskim izvještajima tvrtki (korporacija) čije dionice kotiraju ili su kotirale na tržištu kapitala	38
7.1. Slučaj lažiranja financijskih izvještaja u tvrtki „Enron“ (SAD, 2001.)	38
7.2. Sučaj „Parmalat SpA“ (Italija, 2003.)	54
7.3. Slučaj „WorldCom“ Inc., (SAD, 2002.)	87

7.4.	Slučaj „Satyam“ Computers Limited“ (Indija, 2009.)	93
7.5.	Slučaj „Rent-Way“ (SAD, 2000.)	100
7.6.	Slučaj „Tyco“ International Ltd. (SAD, 2002.)	108
7.7.	Slučaj „Adelphia Communications Corporations“ (SAD, 2002.)	114
7.8.	Slučaj Global Crossing Holdings Limited (SAD, 2002.).....	123
7.9.	Slučaj „Guangxia“ (Kina, 2002.)	136
7.10.	Zhengzhou Baiwen Co Ltd. (Kina, 2002.)	139
7.11.	Royal Ahold (Nizizemska, 2002.)	144
7.12.	Slučaj „Tesco PLC“ (Britanija, 2014)	152
7.13.	Slučaj „Penn West Petroleum“ Ltd. (Canada, 2014.)	159
7.14.	Slučaj „Olympus Corporation“ (Japan, 2014.)	163
7.15.	Slučaj „Toshiba Corporation“ (Japan, 2015.)	172
7.16.	Slučaj „Nikko Cordial Corporation“ (Japan, 2007.).....	183
7.17.	Slučaj „Kanebo Ltd.“ (Japan, 2004.)	189
7.18.	Slučaj „Thornton Precision Components Ltd.“ (Velika Britanija, 2007.)	191
7.19.	Slučaj „Peregrine Systems Inc.“ (SAD, 2004.)	196
7.20.	Slučaj „Autonomy Corporation PLC“ (Velika Britanija, 2016.)	202
7.21.	Slučaj „Livedoor Co. Ltd.“ (Japan, 2006.)	208
7.22.	Slučaj „Harris Scarfe“ (Australija, 2001)	212
7.23.	Slučaj „Centro Properties Group“ (Australija, 2008.).....	216
7.24.	Slučaj „American Realty Capital Properties Inc. – ARCP“ (SAD, 2016.)	219
7.25.	Slučaj „Phar-Mor“ (SAD, 1992. i 2002.)	225
7.26.	Slučaj „Diamond Foods“ (SAD, 2011.)	231
7.27.	Slučaj „Vivendi SA“ (Francuska, 2002. – 2016.)	237
7.28.	Slučaj „Quest Communications International“, Inc. (SAD, 2002.)	246
7.29.	Slučaj „One-Tel“ (Australija, 2001.)	252
7.30.	Slučaj „Valeant Pharmaceuticals International Inc.“ (Kanada, 2016.).....	260
7.31.	Slučaj „Carter’s“ Inc.“ (SAD, 2009)	268
7.32.	Slučaj „LocatePlus Holdings Corporation“ (SAD, 2010)	273
7.33.	Slučaj „Sino-Forest“ Corporation“ (Kanada – Kina, 2012.)	277
7.34.	Slučaj „Biovail Corporation“ (Kanada, 2009)	285
7.35.	Slučaj „Logitech International, S.A.“ (Švicarska, podružnica u SAD-u, 2016.)	288
8.	Lažiranje financijskih izvještaja i prijevare u malim i velikim privatnim poduzećima i dioničkim društvima čije dionice ne kotiraju na tržištu kapitala	297
8.1.	Osnovni smjerovi manipulacija u različitim tipovima tvrtki i obveza forenzičara da uzme u obzir sve mogućnosti	297

8.2.	Manipulacije smanjivanja dobiti u privatnim tvrtkama priznavanjem lažnih računa za troškove ili privatnih troškova koji se ne odnose na poslovanje tvrtke	299
8.3.	Prijevarena u tvrtki „Seaworld“ uz pomoć lažnih računa za troškove fiktivne tvrtke (SAD, 2016.)	306
8.4.	Lažiranje financijskih izvještaja u tvrtki „Better Business Bureau“ uz pomoć lažnih računa za troškove (SAD, 2016.)	308
8.5.	Lažiranje financijskih izvještaja u privatnom poduzeću „Harpers Data Services“ izbjegavanjem priznavanja prihoda i priznavanjem lažnih troškova	308
8.6.	Lažiranje financijskih izvještaja u privatnom poduzeću tvrtke „Skyhill Shell“ izbjegavanjem priznavanja prihoda	310
8.7.	Lažiranje financijskih izvještaja u privatnom poduzeću „Accion 1 Auto Sales Inc.“ izbjegavanjem priznavanja prihoda	310
8.8.	Lažiranje financijskih izvještaja u malom privatnom poduzeću „Vintages Wine Bar“ LLC. izbjegavanjem priznavanja prihoda od kamata	311
8.9.	Prijevarena uz pomoć lažnih narudžbenica i lažnih faktura za popravak električnih proizvoda u jamstvenom roku (IRS, 2016)	312
9.	Prijevare ulagača primjenom Ponzijeve sheme	313
9.1.	Definicija Ponzijeve sheme i opseg primjene u praksi	313
9.2.	Prijevarena koju je izveo Charles Ponzi 1919. i 1920. godine dala je današnje ime prijevornoj shemi	322
9.3.	Ponzijeva shema u tvrtki „ZZZZ Best“ i nevjerojatni prevarant Barry Minkow	328
9.3.1.	Ponzijeva shema u tvrtki „ZZZZ Best“ i uloga Barryja Minkowa.....	328
9.3.2.	Minkow postaje svećenik i istražitelj prijevarena	335
9.3.3.	Minkow je ponovo osuđen 2011. godine na pet godina zatvora za manipulaciju cijenom dionica u slučaju „Lennar“	339
9.3.4.	Minkow je ponovo osuđen za prijevaru Crkve u San Diegu 2014. godine na još pet godina zatvora.....	339
9.3.5.	Sabrana „djela“ Barryja Minkowa	341
9.4.	Ponzijeva shema u tvrtki “Bernard L. Madoff Investment Securities LLC“ (BLMIS)	343
9.5.	Prijevarena shema u tvrtki „MMM“ i Sergey Mavrodi (Rusija i svijet, 1990. – 2017.)	356
9.5.1.	Opći podaci o Mavrodiju i njegovoj prijevornoj shemi	356
9.5.2.	Osnivanje tvrtke „MMM“ i prvi stečaj	359
9.5.3.	Mavrodi u je prenio svoju shemu i u SAD	361

9.5.4.	Mavrodi je ipak osuđen za prijevaru 2007. godine, ali je nakon mjesec dana pušten	363
9.5.5.	„Sergej Mavrodi – Ruski car muljaže opet jaši“	363
9.5.6.	Mavrodijeva piramidalna shema u Južnoj Africi uvlači u igru virtualnu valutu bitcoin	365
9.5.7.	Mavrodijeva piramidalna shema u Aziji, Africi, Kini, Indiji i drugdje	367
9.5.8.	Unatoč svim upozorenjima, uragan „MMM“ hara Nigerijom (2016)	369
9.5.9.	Ruski predsjednik Vladimir Putin donio je zakon protiv Ponzijeve shemE	372
9.6.	Ponzijeva shema sa zadužnicama koju je izveo Thomas J. Petters u tvrtki „Petters Company Inc.“ – PCI (SAD, 2008.)	372
9.6.1.	Thomas J. Petters – osobni podaci i njegov poslovni opus	372
9.6.2.	Pettersova Ponzijeva shema sa zadužnicama	374
9.6.3.	Prijevara s hedge fondovima	378
9.6.4.	Suđenje Pettersu i ostalima: Petters je osuđen na 50 godina zatvora	379
9.7.	Internet Ponzijeve shema u tvrtki „ZeekRewards“ od 850 milijuna USD (SAD, 2016.)	381
9.8.	Višemilijunska Ponzijeva shema lažne isporuke nafte iz Nigerije (SAD, 2016.)	384
9.9.	Jednostavna Ponzi shema u tvrtki „Riverside Lease LLC“ (SAD, 2016.)	386
9.10.	Ponzijeve sheme širom svijeta (2016.)	386
9.10.1.	Nedavno izvedene Ponzijeve sheme u SAD-u	387
9.10.2.	Čile	388
9.10.3.	Kina	388
9.10.4.	Engleska	389
9.10.5.	Francuska	389
9.10.6.	Indija	389
9.10.7.	Poljska	390
9.10.8.	Južna Afrika	390
9.10.9.	Tajvan, povrat u valuti bitcoin	390
9.10.10.	Kambodža	391
9.10.11.	Kanada	391
9.10.12.	Malezija	391
9.11.	Upozoravajući znakovi (engl. red flags) da je riječ o Ponzijevoj shemi	391
9.12.	Nagli rast korištenja virtualnih valuta ili „kripto valuta“ i istodobni rast Ponzijeve sheme u vezi s novim valutama – Bitcoin, Altcoin, OneCoin, Litecoin, Ethereum, Ripple itd.	394
9.12.1.	Izrastanje virtualnog sektora u financijskoj industriji i nove opasnosti od krađe i prijevare	394

9.12.2.	Tehnologija stvaranja virtualnih valuta, novi nazivi i problemi sigurnosti	398
9.12.3.	Ponzijeva shema s kreiranjem virtualnih valuta Bitcoin, Altcoin i PayCoin koju su izveli Homero Joshua Garza i njegova tvrtka „ GAW Miners“ (SAD, 2015)	401
10. Prijevare u bankama		
i drugim financijskim institucijama		409
10.1.	Rizik od prijevare banaka i drugih financijskih institucija.....	409
10.2.	Slučaj „Sterling Financial Corporation“ (SAD, 2007.)	413
10.3.	Slučaj „Peregrine Financial Group“ (SAD, 2012.).....	418
10.4.	Slučaj „MF Global“ (SAD, 2011.)	425
10.5.	Prijevare banaka s hipotekama i krađom identiteta koje su izvele Rachel Siders i Vera Kuzmenko (SAD, 2016.)	434
10.6.	Organizirane prijevare banaka s kreditima vrijednim ukupno 2,5 milijuna USD (SAD, 2016.).....	435
10.7.	Predvodnik višemilijunske prijevare Jae Ho Chung i njegova skupina prevarila nekoliko banaka primjenom scheme„Bustout“ s pomoću krivotvorenih čekova (SAD, 2016.)	436
10.8.	Prijevarna shema dobivanja bankovnog kredita hipotekom na crkvenu imovinu koju se izveli Chester Peggese i njegov pomagač, zaposlenik banke Paul Ryan (SAD, 2016.)	437
11. Pronevjere novca od strane		
zaposlenika i rukovoditelja u tvrtkama		439
11.1.	Slučaj „Koss Corporation“ (SAD, 2009.)	439
11.2.	Slučaj „Alberta Motor Association – AMA“ (Kanada, 2016.).....	446
12. Vanjski upozoravajući znakovi za forenzičare		
i analitičare da su financijski izvještaji možda lažirani		451
12.1.	Vanjski opći upozoravajući znakovi.....	451
12.2.	Vanjski upozoravajući znakovi za tvrtke čije dionice kotiraju na burzi, uključujući i tvrtke koje se pripremaju za javnu ponudu dionica.....	456
12.2.1.	Povećanje prihoda uz pomoć računovodstvenih manipulacija	456
12.2.2.	Smanjivanje troškova i rashoda uz pomoć računovodstvenih manipulacija	468
12.3.	Skrivanje obveza i / ili informacija o zaduženosti.	473
12.3.2.1.	Vanjski upozoravajući znakovi da su obveze možda skrivene	478
12.3.2.2.	Procjena financijskog stanja tvrtke na temelju odnosa duga i EBITDA-e	481
12.3.2.2.1.	Definicija EBITDA-e i njezina uloga u procjeni financijskog stanja tvrtke.....	481

12.3.2.2.2. Definiranje osnovnih pretpostavki za procjenu odnosa dugova i EBITDA-e	483
12.3.2.2.3. Modeli računanja odnosa dugova i EBITDA i analiza tih odnosa.....	486
12.3.2.2.4. Konstruiranje modela upozoravajućih znakova o financijskoj sposobnosti poduzeća na temelju odnosa dugova i EBITDA-e	496
12.3.2.3. Trokut prijevera u praksi i upozoravajući znakovi	497
13. Unutarnji upozoravajući znakovi i izravna detekcija manipulacija	507
13.1. Unutarnji upozoravajući znakovi općeg tipa i značenje izvođenja dokaza	507
13.2. Opći plan detekcije sumnjivih stavki u financijskim izvještajima – deduktivni pristup.	511
13.3. Opće vještine detektiranja manipulacija	513
14. Metode izravne detekcije manipulacija u financijskim izvještajima	514
14.1. Manipulacije u konsolidaciji	515
14.1.1. Nepravilno isključivanje gubitaka u konsolidaciji	517
14.1.2. Nepravilno uključivanje dobitaka u konsolidaciji	518
14.1.3. Manipulacije s uključivanjem rezultata pridruženih društava u konsolidaciju i rezultata uzlaznih ili silaznih transakcija između matice i pridruženih društava	520
14.2. Lažno povećanje prihoda ili drugih aktivnosti povratnom trgovinom (engl. round-trip trading) bez promjene dobiti	526
14.3. Lažno povećanje prihoda radi povećanja dobiti ili skrivanje gubitaka	529
14.3.1. Izravna detekcija manipulacija s priznavanjem lažnih prihoda trajne prirode.....	531
14.3.2. Izravna detekcija manipulacija s priznavanjem lažnih prihoda privremene prirode.....	538
14.3.2.1. Priznavanje lažnog prihoda na temelju dogovora s prijateljskim kompanijama koje su voljne pomoći da se popravi rezultat.	539
14.3.2.2. Priznavanje lažnog prihoda na temelju slanja puno više dijelova proizvodnom partneru nego što je potrebno.	540
14.3.2.3. Agresivno ili neregularno priznavanje prihoda od ukidanja rezerviranja	541
14.3.2.4. Povećanje prihoda vraćanjem vrijednosti ranije otpisanoj imovini i smanjenjem vrijednosnih usklađenja	542
14.3.2.5. Neregularno priznavanje prihoda na račun smanjenja obveza.....	543

14.3.2.6. Neregularno priznavanje prihoda smanjenjem akumulirane amortizacije.....	544
14.3.2.7. Neregularno priznavanje prihoda smanjenjem revalorizacijskih rezervi za dugotrajnu materijalnu imovinu ...	545
14.3.2.8. Priznavanje prihoda kad nisu stečeni uvjeti za priznavanje	547
14.3.2.9. Izražena pojava prihoda od prodaje potraživanja ili rashoda od otpisa potraživanja	551
14.4. Lažno smanjenje troškova radi povećanja dobiti ili skrivanje gubitaka	553
14.4.1. Izostavljanje priznavanje velikog dijela troškova i obveza jednostavnim prekidom knjiženja na kraju razdoblja i prijenosom na razgraničenja	553
14.4.2. Kapitalizacija operativnih troškova i njihov prijenos na dugotrajnu nematerijalnu i materijalnu imovinu	554
14.4.3. Lažno smanjivanje troškove amortizacije dugotrajne imovine.....	561
14.4.4. Smanjenje operativnih troškova i njihov lažni prijenos na zalihe	567
14.4.5. Izbjegavanje priznavanja troškova za prodane zalihe	575
14.4.6. Skrivanje troškova na zalihama proizvodnje	578
14.4.7. Odgađanje nužnog priznavanja vrijednosnih usklađenja za sumnjiva i sporna potraživanja i smanjenja vrijednosti druge imovine	587
14.4.8. Mijenjanje računovodstvenih politika s ciljem manipulacija s troškovima i njihovog smanjenja	593
14.4.9. Prebacivanje troškova iz svojih financijskih izvještaja u financijske izvještaje povezanih subjekta	596
14.4.10. Smanjivanje troškova uz nasilno smanjenje obveza	598
14.4.11. Smanjivanje troškova uz nasilno smanjenje revalorizacijskih i drugih rezervi	599
14.5. Lažno smanjenje prihoda radi smanjenja dobiti	601
14.5.1. Prijenos prihoda na odgođene prihode radi smanjenja dobiti	602
14.5.2. Izbjegavanje priznavanja prihoda i skrivanje novca od gotovinske prodaje	604
14.5.3. Smanjenje prihoda na račun povećanja revalorizacijskih rezervi.....	605
14.5.4. Smanjenje prihoda na račun povećanja obveza.....	607
14.5.5. Dogovor s prijateljskim tvrtkama da im se ne šalju računi u tekućoj godini nego u idućoj godini.....	608
14.6. Lažno povećanje troškova radi smanjenja dobiti	609
14.6.1. Nepravilno terećenje osobnih troškova na poslovne troškove	609

14.6.2.	Stežanje amortizacije skraćanjem vijeka trajanja radi povećanja troškova	614
14.6.3.	Veliko računovodstveno pranje (engl. „Big bath accounting“)	616
14.6.3.1.	Otpis dugotrajne imovine radi povećanja troškova i smanjenja dobiti i ograničenje porezno priznatih rashoda od usklađenja vrijednosti dugotrajne imovine	616
14.6.3.2.	Otpisi na zalihama radi povećanja rashoda i smanjenja dobiti – porez na dobit se ne smanjuje.....	619
14.6.3.3.	Otpisi na potraživanjima od kupaca radi povećanja rashoda i smanjenja dobiti	621
14.6.4.	Povećanje troškova prekomjernim rezerviranjima	628
14.6.5.	Povećanje troškova uz povećanje lažnih obveza	643
14.6.6.	Povećanje troškova uz povećanje lažnih revalorizacijskih rezervi	645
14.7.	Agresivna revalorizacija radi poboljšanja slike o visini kapitala ili smanjenja dojma o visokim zaradama	647
15.	Slučaj „Agrokor“ (Hrvatska, 2017.)	649
16.	Zaključak	654
17.	Literatura.....	655